

MÔN HỌC:

**ĐƯỜNG LỐI CÁCH MẠNG
CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM**

GIẢNG VIÊN:

TS. PHẠM NGUYỄN PHƯƠNG

Email: phuongchunbk@gmail.com

Chương 5

Đường lối xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa

NỘI DUNG CHƯƠNG 5

I. Quá trình đổi mới nhận thức về kinh tế thị trường

1.1. Cơ chế quản lý kinh tế trước đổi mới

1.2. Sự hình thành tư duy của Đảng về KTTT

II. Tiếp tục hoàn thiện thể chế KTTT định hướng XHCN

2.1. Mục tiêu và quan điểm cơ bản

2.2. Một số chủ trương tiếp tục hoàn thiện thể chế KTTT định hướng XHCN

2.3. Kết quả, ý nghĩa và kinh nghiệm

I. Quá trình đổi mới nhận thức về KTTT

1.1. Cơ chế quản lý KT của Việt Nam trước đổi mới

1.1.1. Cơ chế kế hoạch hóa, tập trung, quan liêu và bao cấp

**Đặc điểm
cơ bản
của thể
chế KT-
Kế hoạch
hóa**

1. Nhà nước quản lý nền KT chủ yếu bằng mệnh lệnh hành chính

2. Các cơ quan hành chính can thiệp quá sâu vào các hoạt động sản xuất KT nhưng không chịu trách nhiệm về các quyết định của mình

3. Quan hệ hàng hóa, tiền tệ bị coi nhẹ, chỉ là hình thức, quan hệ hiện vật là chủ yếu.

4. Bộ máy quản lý công kênh, nhiều cấp, phong cách cửa quyền, quan liêu.

**Các
hình
thức
chủ
yếu
của
chế
độ
bao
cấp**

1. Bao cấp qua giá:

2. Bao cấp qua chế độ tem phiếu:

3. Bao cấp qua chế độ cấp phát vốn:

Mua hàng theo chế độ tem phiếu

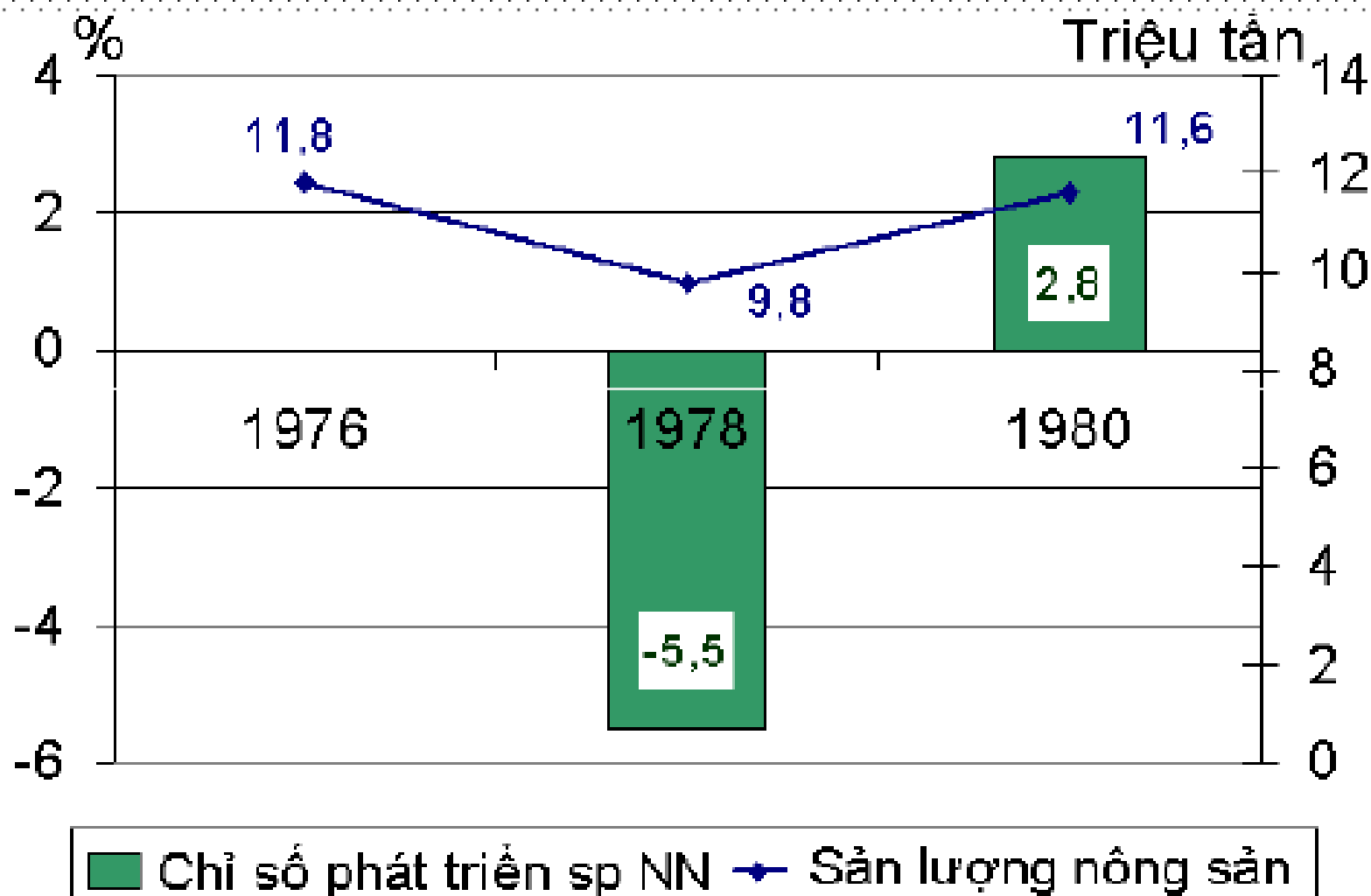

Chênh lệch giá vật tư nhiên liệu giữa giá nhà nước và giá thị trường tự do

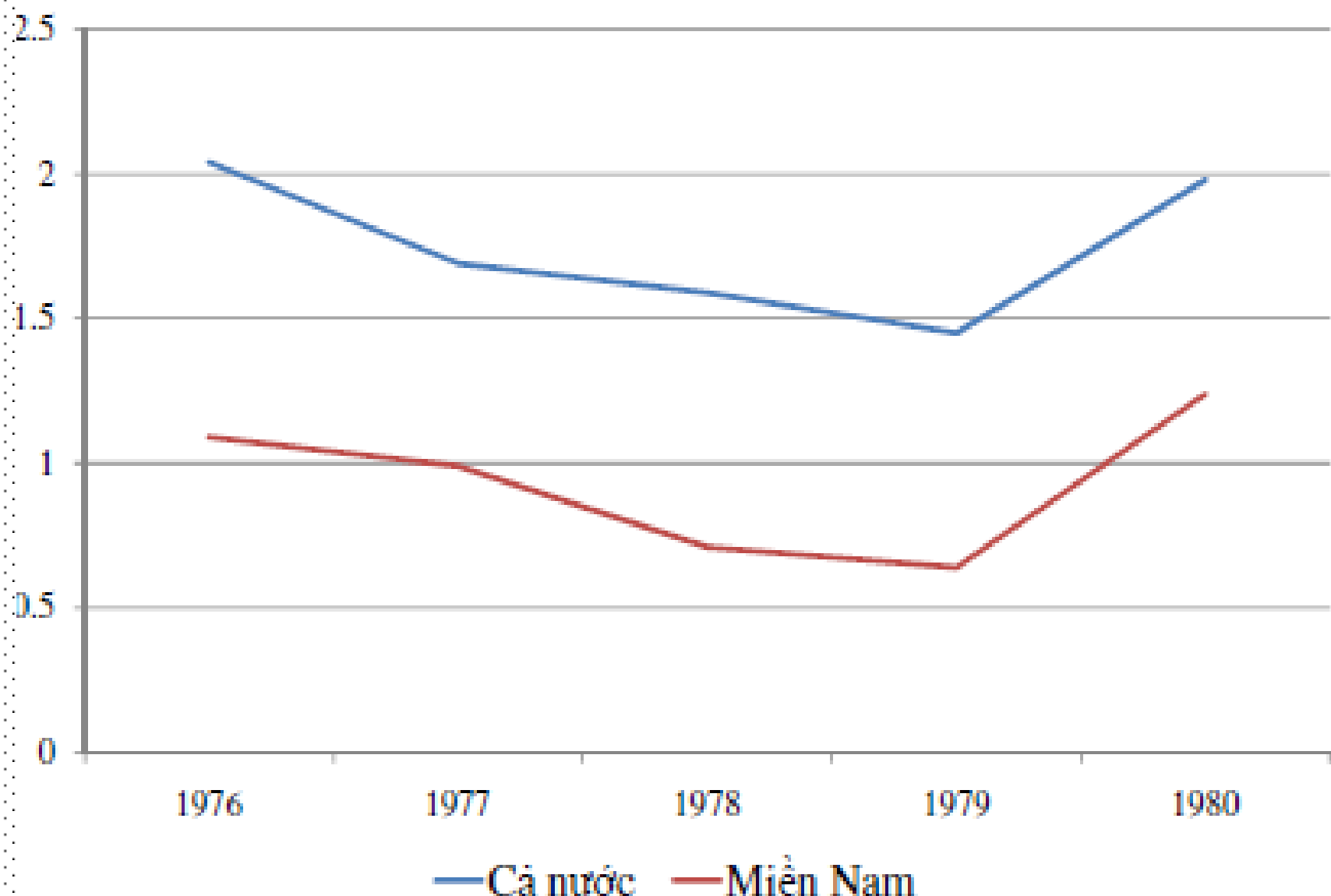
Nông Nghiệp

- ❑ Sản lượng thóc và một số nông sản giảm sút
- ❑ Chỉ số phát triển nông nghiệp giảm.
- ❑ Nước ta phải nhập khẩu gạo: 1.7 triệu tấn 1979
- ❑ Nhà nước phải chi viện gạo cho nông dân

Chỉ số sản xuất nông nghiệp 1976-1980

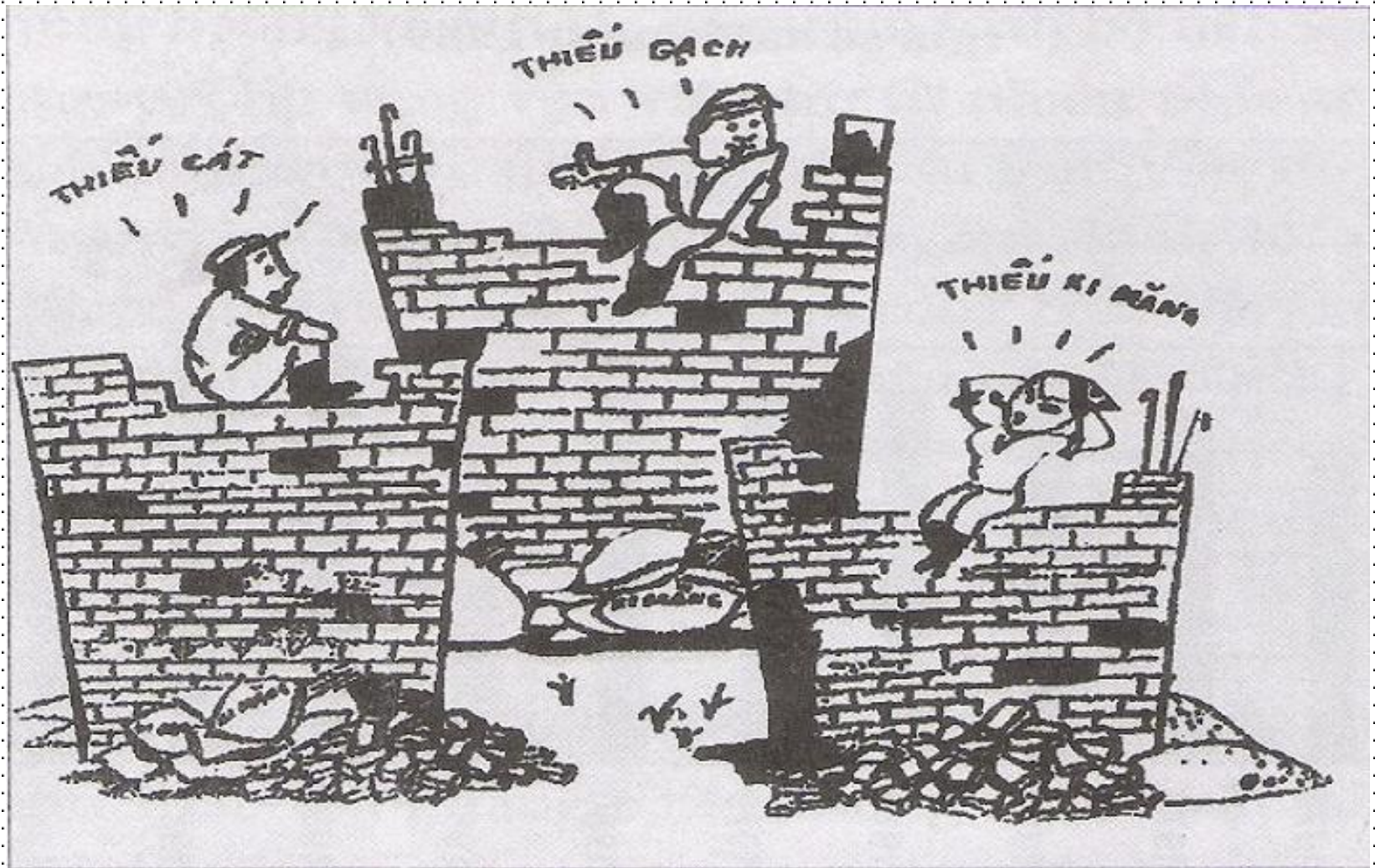

Thu mua lương thực (triệu tấn)

Nơi có cát thiếu gạch, nơi có gạch thiếu xi măng (Báo văn nghệ)

Nơi có quạt điện thì thiếu điện (Báo văn nghệ)

Cửa hàng mậu dịch chỉ có hàng mẫu (báo cứu quốc)

Vĩnh Phúc

**Bí thư Kim Ngọc -
Tác giả khoán hộ**

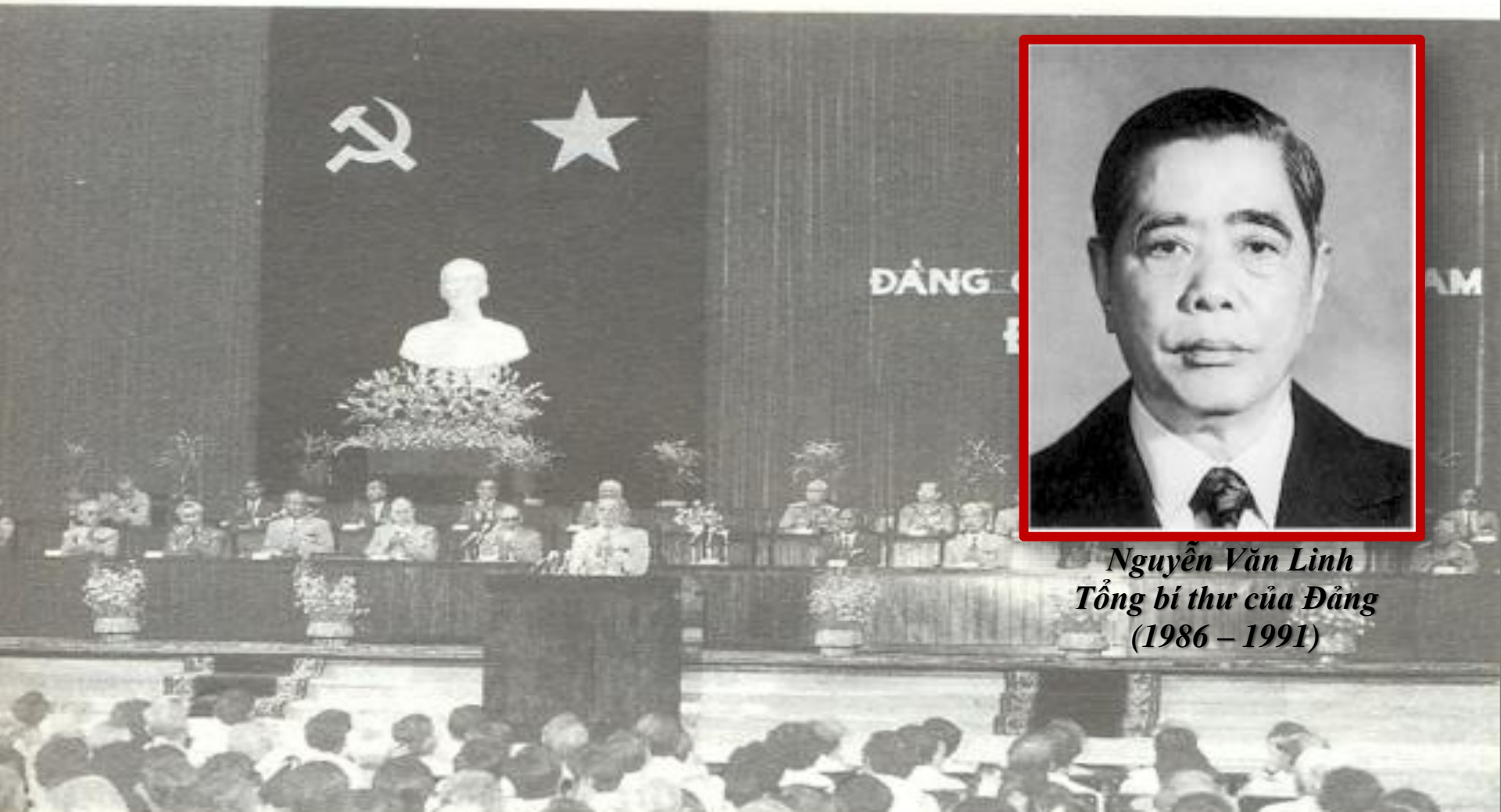
Long An

**Bí thư Chín Cần -
Bù giá vào lương**

1.2. Sự hình thành tư duy về KTTT thời kỳ đổi mới

1.2.1. Từ Đại hội VI (1986) đến Đại hội VIII (1996)

Nguyễn Văn Linh
Tổng bí thư của Đảng
(1986 – 1991)

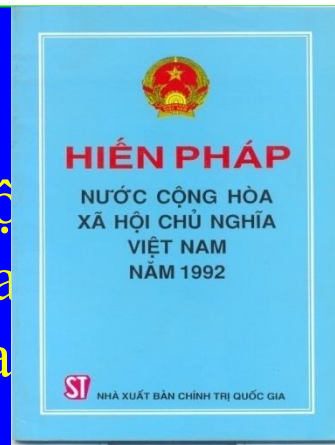
1.2.2. Từ Đại hội IX (2001) đến ĐH X (2006)

- Đại hội IX khẳng định: Xây dựng nền KTTT định hướng XHCN là mô hình kinh tế trong thời kỳ quá độ lên XHCN ở nước ta.
- Đại hội X làm rõ hơn về định hướng XHCN trong nền KTTT ở nước ta, thể hiện qua 4 tiêu chí:
 - + Về mục đích phát triển: ...nhằm thực hiện mục đích dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ văn minh”
 - + Về phương hướng PT: phát triển các thành phần KT, trong đó KT nhà nước & KT tập thể giữ vai trò chủ đạo
 - + Về định hướng XH và phân phối: thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội, phát triển văn hóa, giáo dục; phân phối theo kết quả lao động
 - + Về quản lý: Nhà nước quản lý bằng pháp luật dưới sự lãnh đạo của Đảng

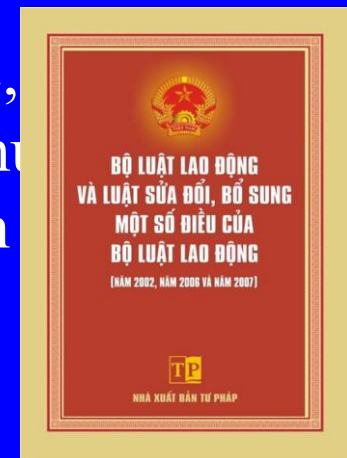
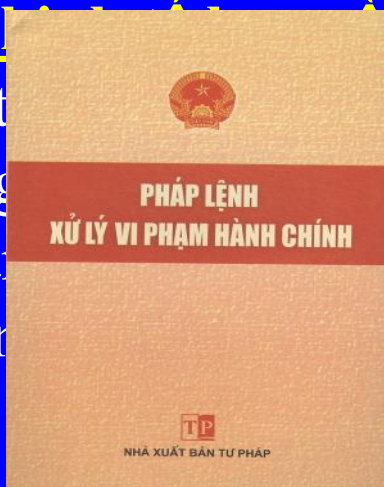
II. Tiếp tục hoàn thiện thể chế KTTT định hướng XHCN ở nước ta

2.1. Mục tiêu và quan điểm cơ bản

2.1.1. Thể chế KT và thể chế KTTT

Thể chế kinh tế:

Kinh tế Nhà nước

Kinh tế tập thể

Kinh tế tư bản nhà nước

Kinh tế tư nhân

Kinh tế có vốn đầu tư nước ngoài

Thể chế KTTT định hướng XHCN:

Là thể chế kinh tế trong đó các thiết chế, công cụ và nguyên tắc vận hành được tạo lập và sử dụng để phát triển LLSX, cải thiện đời sống nhân dân vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh

Nói cách khác, thể chế KTTT định hướng XHCN là công cụ hướng dẫn cho các chủ thể trong nền kinh tế vận động theo đuổi mục tiêu KT-XH tối đa, chứ không đơn thuần là mục tiêu lợi nhuận tối đa

2.1.2. Mục tiêu hoàn thiện thể chế KTTT định hướng XHCN

Đến
năm
2010
cần
đạt
các
mục
tiêu

1. Từng bước xây dựng đồng bộ hệ thống pháp luật, đảm bảo cho nền KTTT định hướng XHCN phát triển thuận lợi.
2. Đổi mới cơ bản mô hình tổ chức và phương thức hoạt động của các đơn vị sự nghiệp công.
3. Phát triển đồng bộ, đa dạng các loại hình thị trường cơ bản thống nhất trong cả nước, từng bước liên thông với thị trường khu vực và thế giới.
4. Giải quyết tốt hơn mối quan hệ giữa phát triển kinh tế với phát triển văn hóa, đảm bảo tiến bộ, công bằng xã hội và bảo vệ môi trường.
5. Nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý của nhà nước và phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể chính trị, xã hội và nhân dân trong quản lý, phát triển KT-XH.

2.1.3. Quan điểm hoàn thiện thể chế KTTT định hướng XHCN

- Nhận thức đầy đủ, tôn trọng và vận dụng đúng đắn các quy luật khách quan của KTTT
- Bảo đảm tính đồng bộ giữa các bộ phận cấu thành của thể chế kinh tế, giữa các yếu tố thị trường và các loại thị trường
- Kế thừa có chọn lọc thành tựu phát triển kinh tế thị trường của nhân loại và kinh nghiệm tổng kết từ thực tiễn đổi mới ở nước ta
- Chủ động, tích cực giải quyết các vấn đề lý luận và thực tiễn quan trọng, bức xúc, đồng thời phải có bước đi vững chắc, vừa làm tổng kết rút kinh nghiệm.
- Nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng, hiệu lực và hiệu quả quản lý của Nhà nước, phát huy sức mạnh của cả hệ thống chính trị trong quá trình hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN.

2.2. Một số chủ trương tiếp tục hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN

2.2.1. *Thống nhất nhận thức về nền kinh tế thị trường định hướng XHCN*

- Hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN là làm cho nó phù hợp với các yêu cầu và nguyên tắc của kinh tế thị trường định hướng XHCN, làm cho nó vận hành thông suốt và có hiệu quả.

- Một số điểm cần thống nhất là:

+ Cần thiết sử dụng kinh tế thị trường làm phương tiện xây dựng XHCN.

+ Kinh tế thị trường là cơ sở kinh tế của sự phát triển theo định hướng XHCN.

+ Kinh tế thị trường định hướng XHCN là nền kinh tế vừa tuân theo quy luật của kinh tế thị trường, vừa chịu sự chi phối bởi các quy luật kinh tế của XHCN và các yếu tố đảm bảo tính định hướng XHCN.

2.2.2. Hoàn thiện thể chế về sở hữu và các thành phần kinh tế, loại hình doanh nghiệp và các tổ chức sản xuất kinh doanh

- Hoàn thiện thể chế về sở hữu:

Kinh tế thị trường định hướng XHCN dựa trên sự tồn tại khách quan nhiều hình thức sở hữu, nhiều thành phần kinh tế, nhiều loại hình doanh nghiệp. Đó là yêu cầu khách quan.

- Hoàn thiện thể chế về phân phối:

+ Hoàn thiện luật pháp, cơ chế, chính sách về phân bổ nguồn lực, phân phối lại theo hướng đảm bảo tăng trưởng kinh tế với tiến bộ và công bằng xã hội trong từng bước, từng chính sách phát triển.

+ Đổi mới, phát triển hợp tác xã, tổ hợp tác theo cơ chế thị trường, theo nguyên tắc: tự nguyện, dân chủ, bình đẳng, cùng có lợi và phát triển cộng đồng. Thực hiện nghiêm túc, nhất quán một mặt bằng pháp lý kinh doanh không phân biệt hình thức sở hữu, thành phần kinh tế...

+ Đổi mới cơ chế quản lý của Nhà nước để các đơn vị sự nghiệp công lập phát triển mạnh mẽ, có hiệu quả.

2.2.3. Hoàn thiện thể chế đảm bảo đồng bộ các yếu tố thị trường và phát triển đồng bộ các loại thị trường

- Hoàn thiện thể chế về giá, cạnh tranh và kiểm soát độc quyền trong kinh doanh. Hoàn thiện khung pháp lý cho việc ký kết và thực hiện hợp đồng.
- Hoàn thiện hệ thống luật pháp, cơ chế, chính sách cho hoạt động và phát triển lành mạnh của thị trường chứng khoán.
- Xây dựng đồng bộ luật pháp, cơ chế, chính sách quản lý, hỗ trợ các tổ chức nghiên cứu, ứng dụng, chuyển giao công nghệ.

2.2.4. Hoàn thiện thể chế gắn tăng trưởng KT với tiến bộ, công bằng XH trong từng bước, từng chính sách phát triển và bảo vệ môi trường

- Thực hiện chính sách khuyến khích làm giàu đi đôi với tích cực thực hiện giảm nghèo, đặc biệt ở các vùng nông thôn, miền núi, vùng dân tộc và các căn cứ cách mạng trước đây.
- Xây dựng hệ thống bảo hiểm xã hội đa dạng và linh hoạt phù hợp với yêu cầu của kinh tế thị trường định hướng XHCN.
- Hoàn thiện luật pháp, chính sách về bảo vệ môi trường, có chế tài đủ mạnh đối với các trường hợp vi phạm.

2.2.5. Hoàn thiện thể chế vai trò lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước và sự tham gia của các tổ chức quần chúng vào quá trình phát triển kinh tế - xã hội

- Vai trò lãnh đạo của Đảng thể hiện rõ ở chỗ chỉ đạo nghiên cứu lý luận và tổng kết thực tiễn để xác định rõ, cụ thể và đầy đủ hơn mô hình kinh tế thị trường định hướng XHCN.
- Đổi mới và nâng cao vai trò, hiệu lực quản lý kinh tế của Nhà nước, phát huy mặt tích cực và hạn chế, ngăn ngừa mặt trái của cơ chế thị trường, tạo điều kiện thuận lợi để nền kinh tế thị trường phát triển theo hướng XHCN.
- Các tổ chức dân cư, tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức xã hội, nghề nghiệp và nhân dân có vai trò quan trọng trong phát triển kinh tế thị trường định hướng XHCN. Tham gia tích cực và hiệu quả vào quá trình hoạch định, thực thi, giám sát thực hiện luật pháp, các chủ trương phát triển kinh tế - xã hội.

2.3. Kết quả, ý nghĩa, hạn chế và nguyên nhân

2.3.1. Kết quả và ý nghĩa

- Sau hơn 20 năm đổi mới, nước ta đã chuyển đổi thành công từ thể chế KT tập trung quan liêu, bao cấp sang thể chế KTTT định hướng XHCN.
 - Chế độ sở hữu với nhiều hình thức và cơ cấu kinh tế nhiều thành phần được hình thành.
 - Các loại thị trường cơ bản đã ra đời và từng bước phát triển thống nhất trong cả nước, gắn với thị trường khu vực và thế giới.
 - Việc gắn phát triển kinh tế với giải quyết các vấn đề XH, xoá đói giảm nghèo đạt nhiều kết quả tích cực.
- Nước ta đã ra khỏi khủng hoảng KT-XH, tạo ra được những tiền đề cần thiết đẩy nhanh quá trình CNH, HDH sớm đưa nước ta ra khỏi tình trạng kém phát triển.

2.3.2. Hạn chế và nguyên nhân

Hạn chế

- Quá trình xây dựng , hoàn thiện thể chế KTTT định hướng XHCN còn chậm
 - Vấn đề sở hữu, quản lý và phân phối trong doanh nghiệp Nhà nước chưa giải quyết tốt
 - Cơ cấu tổ chức, cơ chế vận hành của bộ máy Nhà nước còn nhiều bất cập
- Cơ chế, chính sách phát triển các lĩnh vực VH, XH đổi mới chậm...

Nguyên nhân

- *Việc xây dựng nền KTTT định hướng XHCN là vấn đề hoàn toàn mới chưa có tiền lệ.*
- *Năng lực của Nhà nước còn hạn chế...*

TRỌNG TÂM ÔN TẬP CHƯƠNG V

1. Trình bày khái niệm cơ chế quản lý kinh tế, những đặc điểm, khuyết tật của cơ chế kế hoạch hóa tập trung?
2. Phân tích tính tất yếu của đổi mới cơ chế quản lý kinh tế ở Việt Nam?
3. Phân tích quá trình đổi mới tư duy của Đảng về kinh tế thị trường định hướng XHCN?
4. Phân tích mục tiêu hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN?
5. Phân tích chủ trương tiếp tục hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN?
6. Phân tích ý nghĩa của sự lựa chọn xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng XHCN ở Việt Nam của Đảng?